

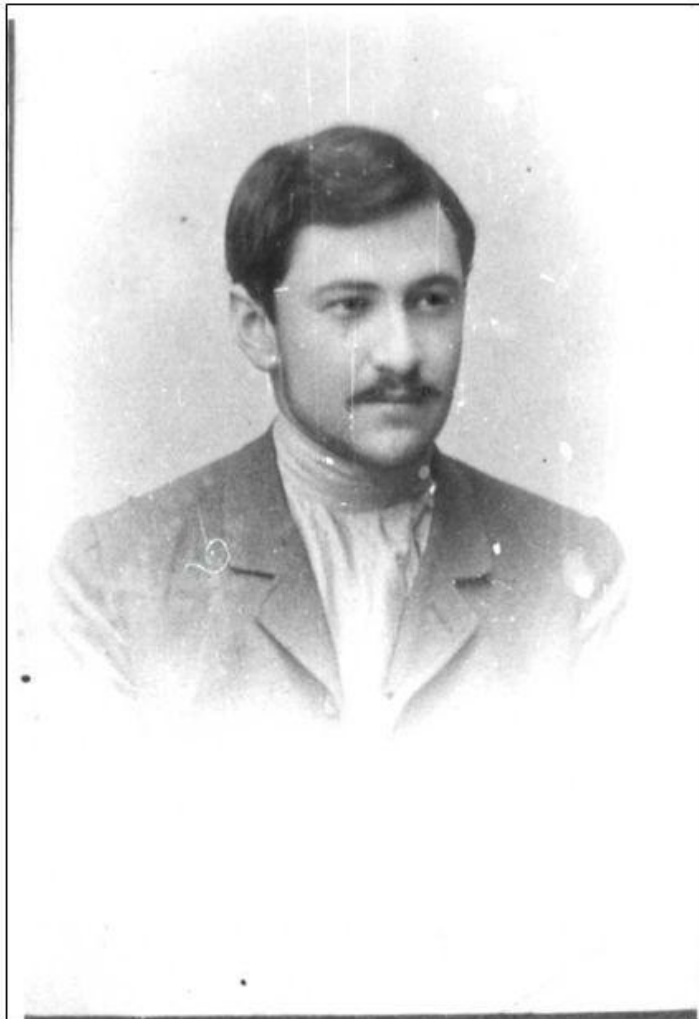

О В И Ч
Б о р и с
П е т р о в и ч

1889–1937

В и д а т н и й у к р а ї н с ь к и й
а с т р о н о м .

О д и н і з п е р ш и х
а с т р о ф і з и к і в – т е о р е т и к і в
і ф а х і в ц і в у з о р я н і й
а с т р о н о м і ї , в и х о в а н е ц ь
Х а р к і в с ь к о г о
у н і в е р с и т е т у

- Борис Петрович Герасимович народився 31 березня 1889 року в Кременчуці Полтавської губернії.
- У 1899 році Борис Петрович Герасимович вступив до Полтавської гімназії.
- У 1906 році він був виключений з гімназії без права вступу до інших навчальних закладів за участь у революційних заворушеннях (він був активним членом партії есерів), за що він чотири рази піддавався арештам і провів два роки у тюрмі.
- У 1910 році Борис Петрович стає студентом фізико-математичного факультету Харківського університету, після закінчення якого у 1914 році був залишений для підготовки до професорського звання.

Б.П. Герасимович у Полтаві (до 1910 р.)

- У 1916-1917 рр. Борис Петрович проходив стажування у Пулковській обсерваторії.
- У 1917 році стає приват-доцентом, а з 1922 року – професором Харківського університету.
- З 1920 до 1933 року – старший астроном Харківської обсерваторії.
- Борис Петрович також був: з 1922-го по 1925 рік – професором Харківського технологічного інституту, з 1925-го по 1929 року - професором Харківського геодезичного інституту.
- З 1929 року він керував кафедрою теоретичної механіки у Харківському Інституті Народної Освіти, де читав курси з астрономії, механіки, аеродинаміки.

Б.П. Герасимович у Харкові
у 20-ті роки

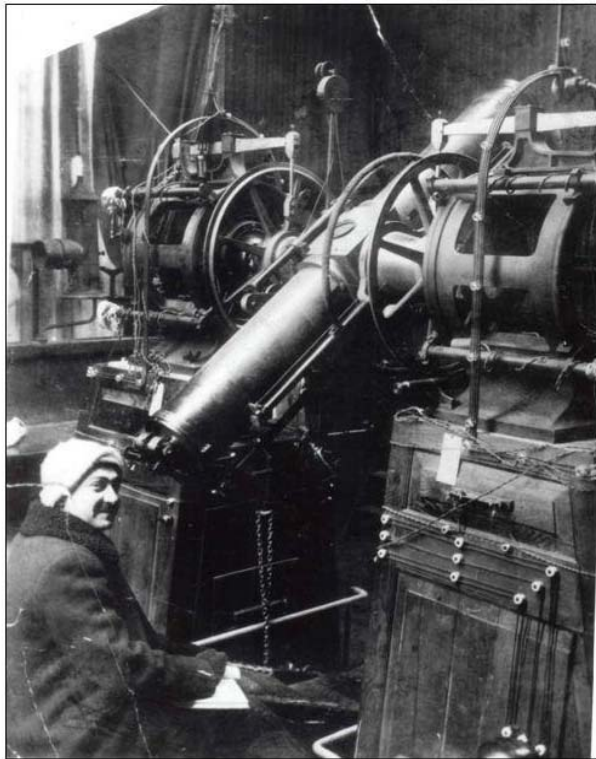
Харків 1931 р.

- У 1924-1935 роках був у закордонних наукових відрядженнях у Данії, Франції і США.
- З 1931 року Борис Петрович завідував відділом астрофізики Головної (Пулковської) Астрономічної обсерваторії, а з 1933 року по червень 1937 року був її директором.
- У 1934 року Б.П. Герасимовичу, без захисту дисертації, присуджено науковий ступінь доктора фізико-математичних наук.
- Перебуваючи в наукових відрядженнях у США, в 1927 році спільно з голландсько-американським астрономом Виллемом Якобом Лейтенем Борис Петрович Герасимович визначив відстань Сонця від галактичної площини, а в 1928 році спільно з американським астрофізиком Дональдом Говардом Мензелем він виконав піонерську роботу, яка розглядає процеси вивільнення енергії зірок з точки зору статистичної механіки.

Борис Петрович став першим астрономом, який серйозно розглянув астрономічні аспекти космічних променів. Він приділяв багато уваги вивченню Сонця. Брав участь в декількох експедиціях для спостереження повних сонячних затемнень. Був Головою спеціальної комісії Академії наук СРСР з підготовки до спостереження затемнення 19 червня 1936 року.

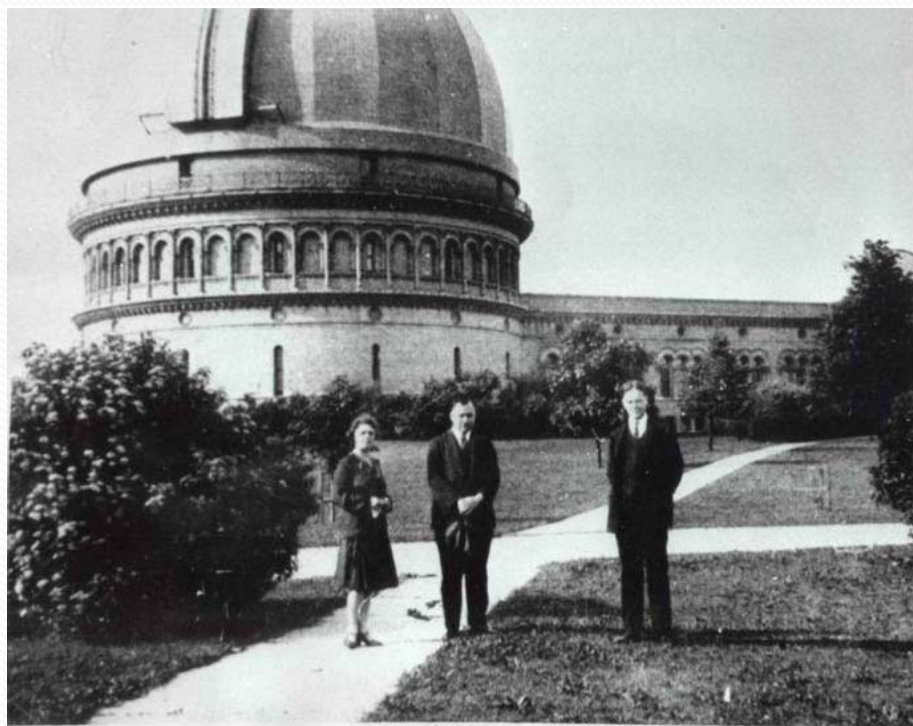
Біля меридіанного круга у Пулкові.
Початок 1930 –х рр.

На сонячному затемненні
19.06.1936 р. м. Ак-Булак, Казахстан

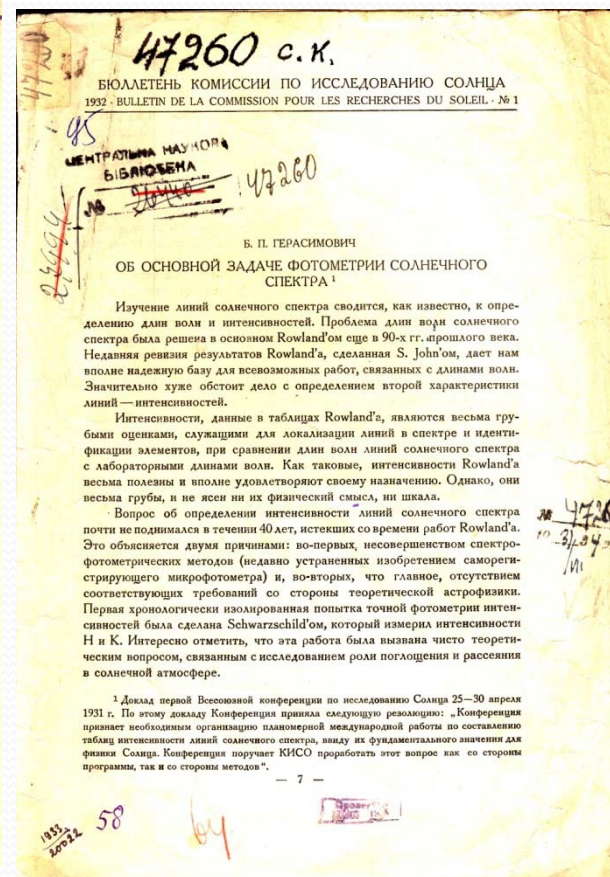
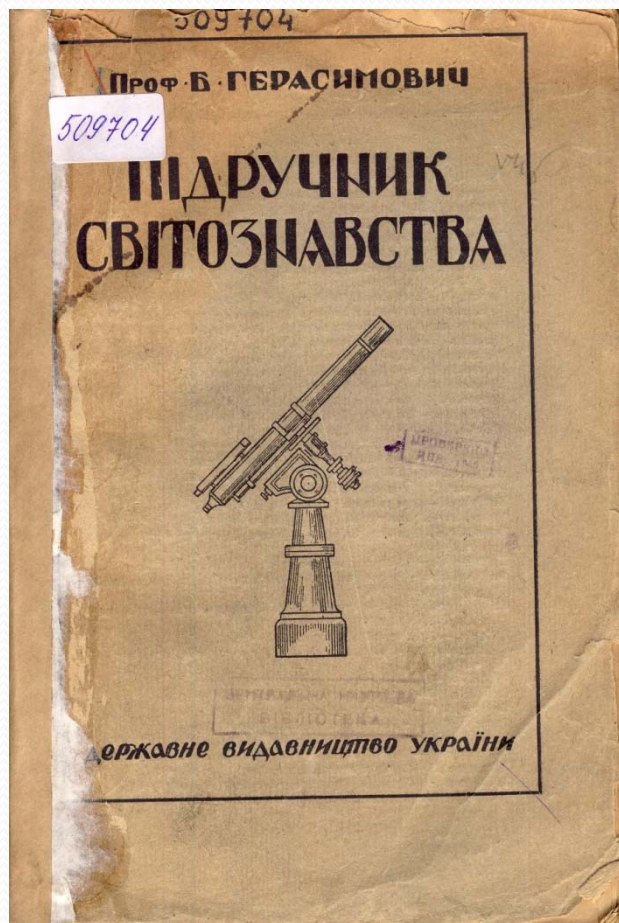
Всього наукова спадщина Б.П. Герасимовича налічує понад 170 наукових статей. Близько половини всіх робіт написані за підсумками досліджень, проведених (і власне опублікованих) в США, за час його перебування в Гарвардській обсерваторії.

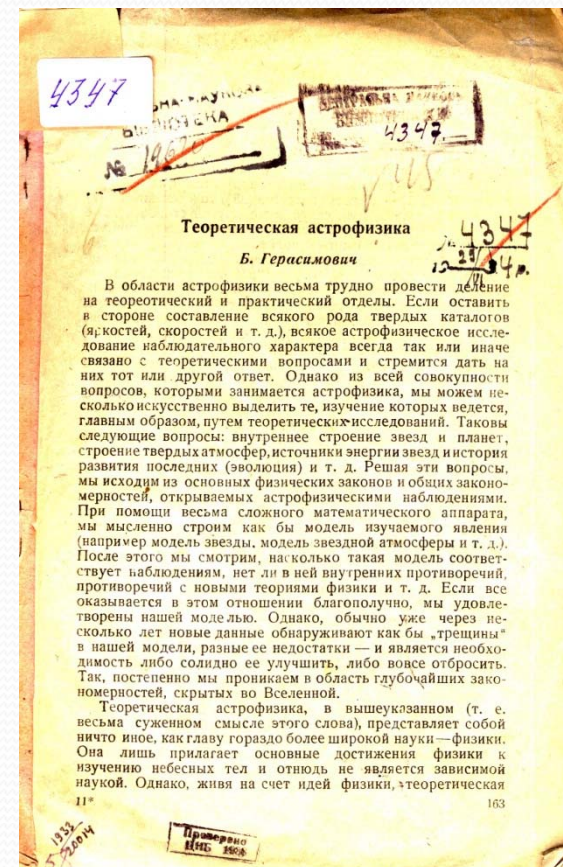
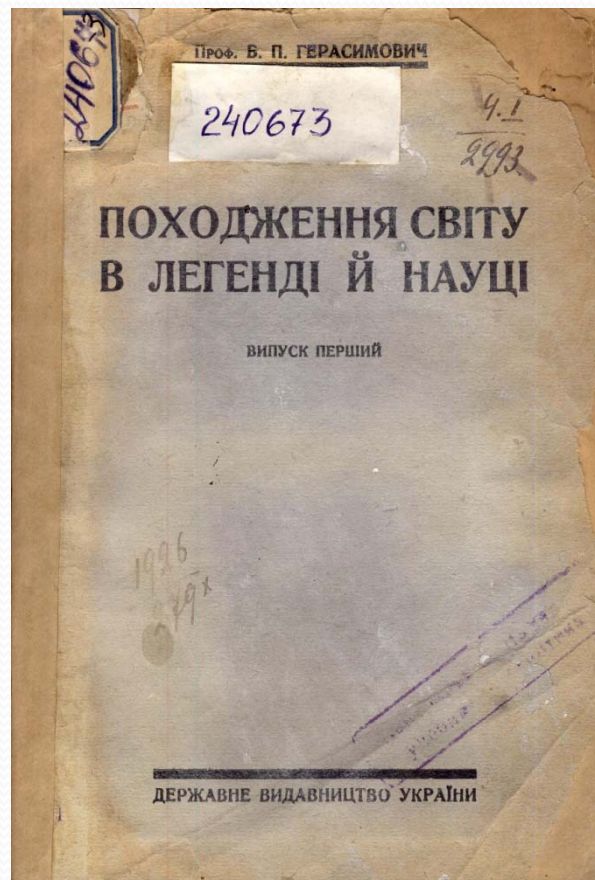
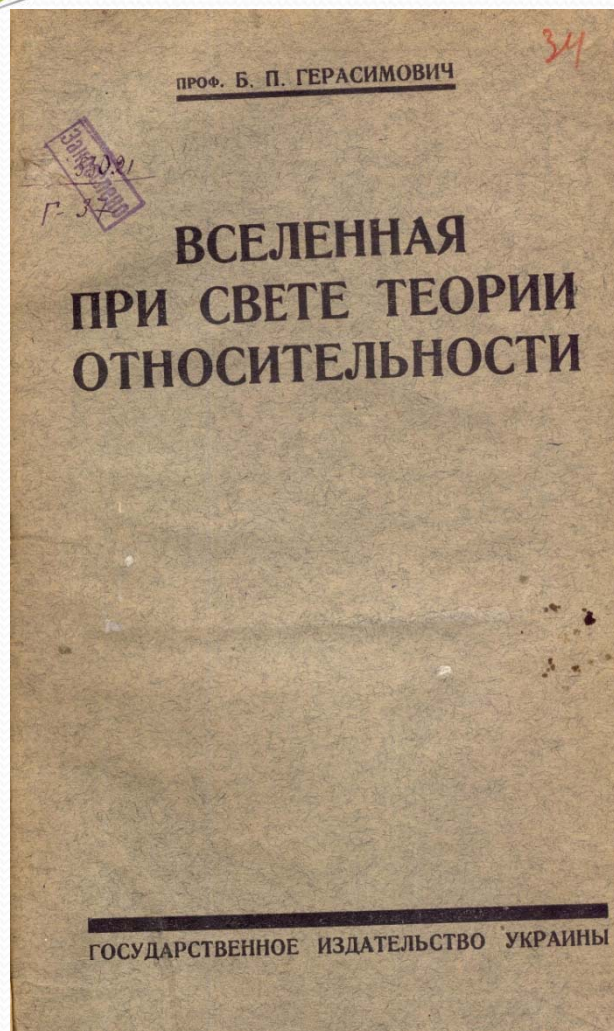
Йоркська обсерваторія.
О.М. Герасимович, Б.П. Герасимович
та О.Л. Струве. 1928 р.

Більше 20 робіт – це навчальні курси, або розділи у колективних підручниках, роботи з загальних питань, з історії астрономії, персоналії.

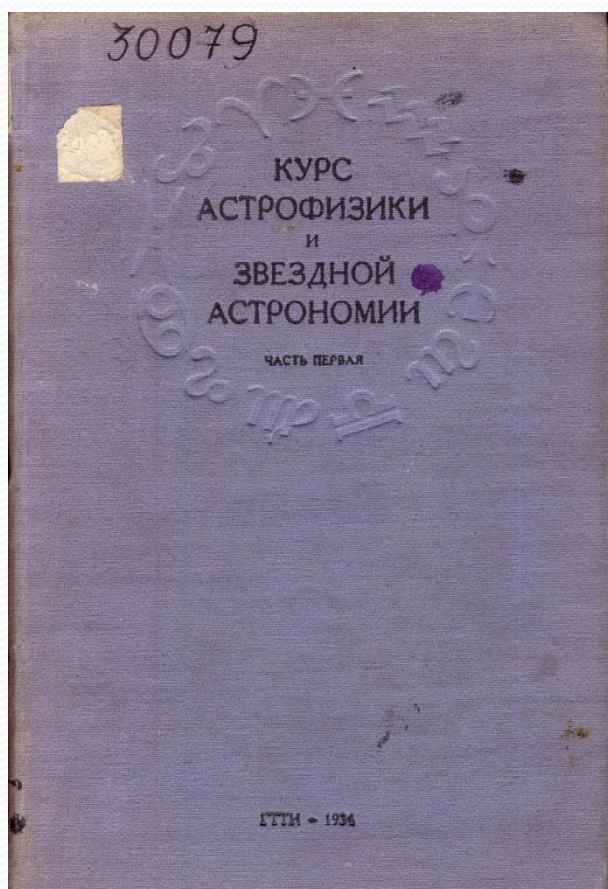

Особливе місце займає широко відомий в астрономічних колах «Курс астрофізики і зоряної астрономії», створений в середині 1930-х років колективом авторів під загальним керівництвом та великій участі Бориса Петровича Герасимовича.

ПРЕДИСЛОВИЕ РЕДАКТОРА.

Астрофизика и звездная астрономия, получившие совершенно исключительное развитие в течение истекших пятнадцати лет, значительно изменили лицо науки о космических явлениях и открыли перед нами перспективы, о которых еще недавно трудно было даже мечтать. Теснейшим образом связанные с успехами новейшей физики, они открыли нам космические лаборатории, в которых господствуют температуры и давления, недостижимые в привычных условиях физического эксперимента. Основываясь на богатом наблюдательном материале, накопленном в течение истекшего века, они позволили нам проникнуть в отдаленнейшие пространства звездной вселенной и перенесли вопросы динамики и строения звездной системы из области гипотез в поле зрения реальных научных исследований.

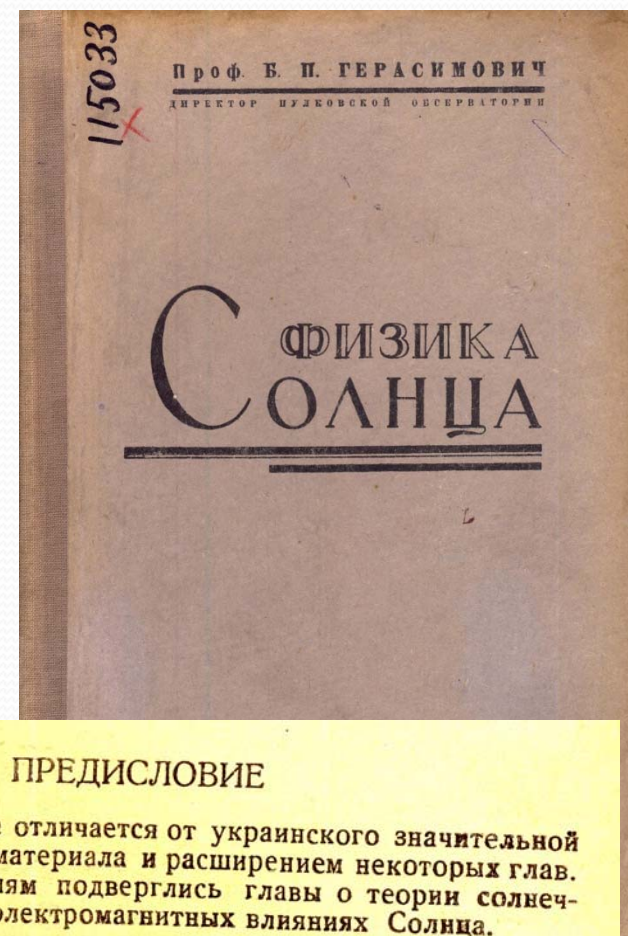
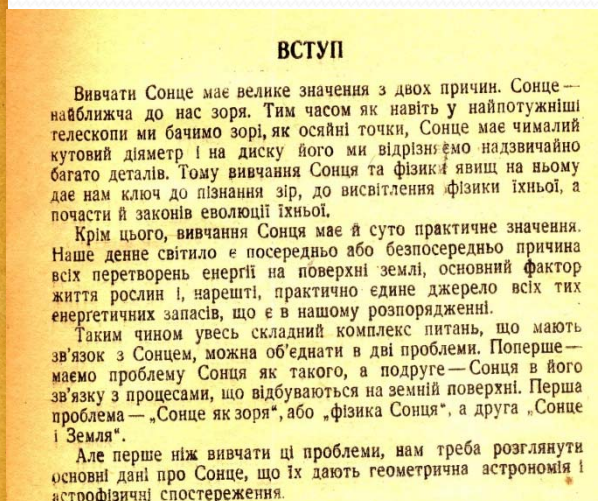
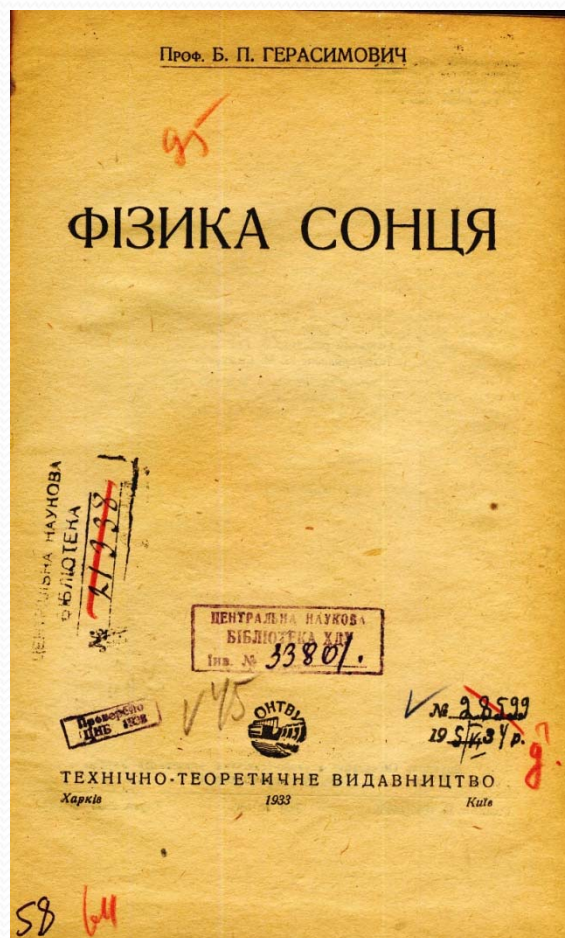
Настоящий курс представляет собой первую в мировой научной литературе попытку связанного, полного и вместе с тем не элементарного изложения методики и результатов астрофизики и звездной астрономии. Пионерский характер настоящего курса является его преимуществом, но вместе с тем и источником возможных недостатков. Авторам не приводилось базироваться на классических образцах за недостатком последних. С другой стороны, быстро меняющееся лицо нашей науки таит опасности как анахронизма, так и поспешных обобщений. Авторы старались сохранить наибольшую объективность в области спорных и горячо дискусируемых вопросов, выдерживая изложение в строго материалистическом духе.

Курс составлен группой Пулковских астрономов по принципу специализации. Можно полагать, что проведение этого принципа должно обеспечить качество курса, хотя в некоторых случаях оказалось трудным сгладить различие стиля нескольких авторов и избежать некоторых повторений по частным вопросам. Первая часть курса содержит изложение методов астрофизики и астрофотографии. Вторая часть имеет своим предметом физику солнечной системы и звездную астрономию.

Б. Герасимович

Широкою популярністю користувалася монографія Б.П. Герасимовича «Фізика Сонця», видана у 1933 році українською мовою і в 1935 році – російською мовою.

Б.П. Герасимович з 1934 року неодноразово піднімав питання про необхідність створення при Академії наук СРСР Астрогрупи. Так, 15 червня 1935 був організований Астрономічний комітет СРСР. А 15 листопада 1936 року замість нього при Фізичній групі АН СРСР був заснований Астросовет АН СРСР.

Пулково. 1933 р.

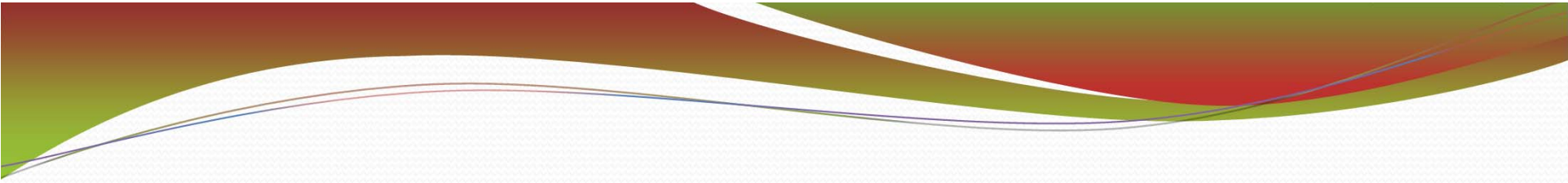

28 червня 1937 року Борис Петрович Герасимович був заарештований за надуманим звинуваченням в організації контрреволюційної групи пулковських астрономів (Так звана "Пулковська справа"). Виїзною сесією Військової Колегії Верховного Суду СРСР у закритому засіданні в Ленінграді, яке відбулося 30 листопада 1937 року, Борис Петрович Герасимович визнаний винним у злочині і засуджений до вищої міри - розстрілу. Вирок був приведений у виконання у той же день. Б.П. Герасимович був повністю реабілітований у 1957 році.

Остання фотографія 1936 або 1937 рік.

«Герасимович работал над широким кругом проблем и обычно интересовался самыми последними теориями и гипотезами... Поскольку большинство проблем, которые он «штурмовал», были в то время новыми, многие его результаты были превзойдены более поздними учеными, но его работы стимулировали исследования и часто становились отправными стартовыми точками для последующих работ».

О.Л. Струве

«...Герасимович ввел меня, астронома-наблюдателя, в удивительный мир теоретической интерпретации наблюдений... Он был вдохновляющим учителем, сформировавшимся на прочной почве прогрессивной культуры России...»

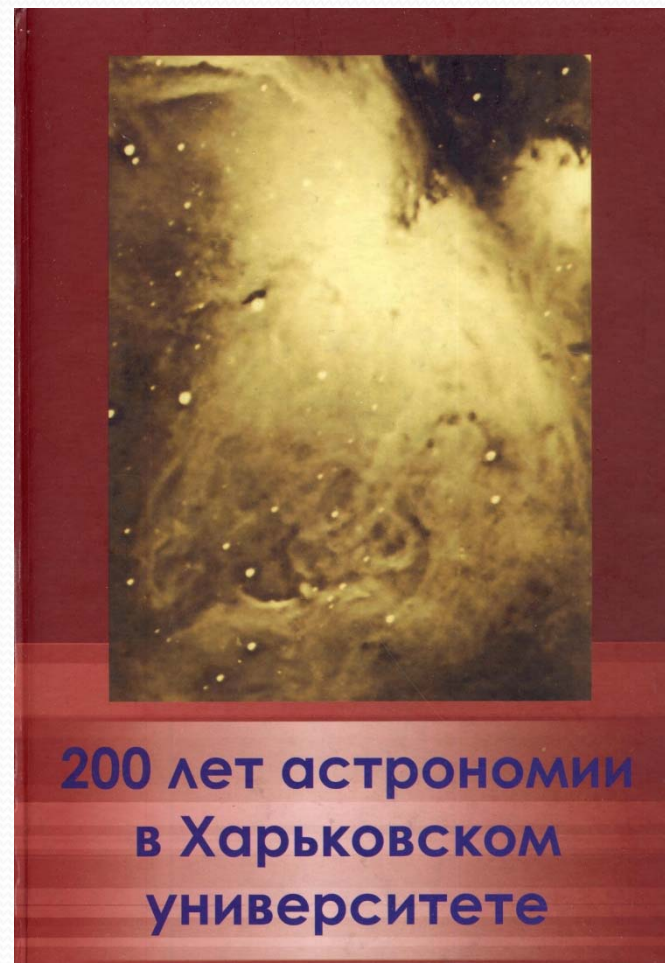
О.Л. Струве

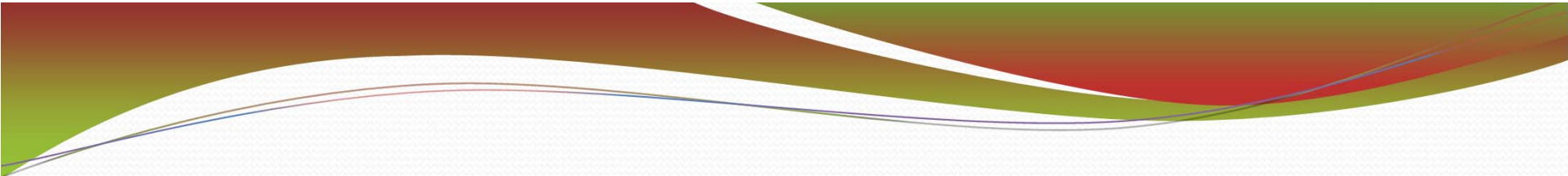
З біографією Б.П. Герасимовича можна ознайомитися у таких виданнях Харківського університету:

UNIVERSITATES: Наука и просвещение. – 2004. - №4. – С.46-57

200 лет астрономии в Харьковском университете / Под ред. проф. Ю.Г. Шкуратова. – Харьков: ХНУ, 2008. – С.116-124

Інтернет-посилання:

http://poltavahistory.inf.ua/mans2_13r.html

<http://sm.evg-rumjantsev.ru/astro1/gerasimovich.html>

<http://old.ihst.ru/projects/sohist/papers/erem89h.htm>

<http://old.ihst.ru/projects/sohist/papers/priroda/1989/8/86-98.pdf>